

REKLISTAN 2020-2021

**REKOMMENDERADE LÄKEMEDEL
FASTSTÄLLDA AV LÄKEMEDELSKOMMITTÉN
I REGION SÖRMLAND**

REGION
SÖRMLAND

Detta är den 24:e reviderade upplagan av Reklistan.

I denna upplaga har vi med ett nytt område.

Läkemedel att använda i livets slutskede. Detta har arbetats fram av Palliativa rådet i Sörmland.

Arbetet med att ta fram rekommendationer i övrigt görs tillsammans med våra expertgrupper som är knutna till Läkemedelskommittén.

Reklistan innehåller läkemedel som rekommenderas för behandling av vanliga sjukdomar. Den innehåller inte rekommendationer för sjukdomar som enbart behandlas utanför primärvården.

Vid urvalet är den medicinska ändamålsenligheten i form av klinisk effekt det viktigaste urvalskriteriet. Om flera likvärdiga alternativ funnits har vi valt det mest kostnadseffektiva. Hänsyn har även tagits till miljöpåverkan.

Det är även ur miljösynpunkt viktigt att våra patienter får rätt läkemedel på rätt indikation, dos och tid.

Läkemedelskommittén i Region Sörmland
<https://samverkan.regionsormland.se/lakemedel>
 lakemedelskommitten@regionsormland.se

Levnadsvanor	5
Alkohol. Fysisk aktivitet. Matvanor. Tobak.	
Andningsorganen	10
Allergisk rinit. Anafylaxi. Astma. KOL. Rökstopp.	
Demens/Kognitiv sjukdom	16
Alzheimers sjukdom. BPSD.	
Endokrinologi	19
Diabetes typ 1. Diabetes typ 2. Hypotyreoos. Osteoporos.	
Gynekologi/Urologi	24
Antikonception. Blödningsrubbingar. Dysmenorré. Vulvo-vaginala infektioner. Klimakteriebesvär. Trängningsproblematik. Benign prostatahyperplasi. Erektile dysfunktion.	
Hjärta och kärl	30
Anemi. Angina Pectoris. Arytmier. Hjärtsvikt. Hypertoni. Kronisk ischemisk hjärtsjukdom. Lipidrubbingar. Tromboembolism.	
Hud	36
Akne. Bensår. Eksem. Flatlöss och skabb. Huvudlöss. Impetigo. Psoriasis. Rosacea och perioral dermatit. Torr hud. Svampinfektioner. Urtikaria.	
Infektion	40
Bakteriella ÖLI. Borrelia. Clostridieinfektioner. Herpes Simplex och Zoster. Influensa. KOL-exacerbation. Mjukdelsinfektioner. Pneumoni. Sexuellt överförbara sjukdomar. Urinvägsinfektioner.	
Mage och tarm	44
Kronisk analfissur. Diarré. Förstoppning. Hemorroider. Illamående och kräkningar. Magsår, gastrit och refluxsjukdom. Irritable Bowel Syndrom.	
Mun- och tandvård	46
Antibiotikaprofylax. Dentala infektioner. Karies. Munslemhinneförändringar. Muntorrhet. Premedicinering. Tandvård.	

Neurologi	48
Epilepsi. Migrän. Willis-Ekboms sjukdom (Restless legs).	
Psykatri	50
Alkoholsjukdom. Depression. Psykotiska symptom hos äldre - nydebuterade. Sömnstörningar. Ångest.	
Smärta	53
Akut smärta. Ledinflammatoriska sjukdomar och osteoartros. Muskuloskeletal smärta/Långvarig smärta. Neuropatisk smärta. Smärta vid cancer. Tandvärk.	
Undernäring	58
Ögon	62
Allergiska ögonbesvär. Torra ögon. Ögoninfektion.	
Öron	64
Extern otit.	
Rek läkemedel för SSK med forskrivningsrätt	65
Konverteringstabell - Opioider	72
Vård i livets slutskede	73
Antibiotikabehandling	74
Dosering och behandlingstid för vanliga infektioner i öppenvård.	
Akut- och buffertläkemedel för särskilda boenden och hemsjukvård i Sörmland	75
Äldre och läkemedel	78
Kort för att minska ogynnsamma effekter av läkemedel hos äldre.	
Läkemedelsribbor	http://insidan.dll.se/lakemedel

Riskläkemedel för äldre

Baseras på kortet "Äldre och läkemedel" som finns på Reklisans sista uppslag.

Ohälsosamma levnadsvanor, tobaksbruk, ohälsosamma matvanor, otillräcklig fysisk aktivitet och riskbruk av alkohol, ökar risken för sjukdom och för tidig död, men påverkar även effekten av läkemedel och kirurgi.

Cirka en femtedel av den samlade sjukdomsbördan kan tillskrivas dessa ohälsosamma levnadsvanor och de utgör viktiga riskfaktorer för stora folksjukdomar som hjärt- kärlsjukdomar, diabetes typ 2 och cancer.

Stöd till förändring av ohälsosamma levnadsvanor ska alltid beaktas i vårdkedjan, läkemedelsförskrivning och egenvård inkluderat.

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för *Prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor* betonar vikten av att stödja riskgrupper att förändra ohälsosamma levnadsvanor.

Alla vårdgivare ska kunna uppmärksamma ohälsosamma levnadsvanor, ge enkla råd och hänvisa vidare.

På vårdcentralerna finns särskilt ansvariga för att arbeta mot tobaksbruk, riskbruk för alkohol, otillräcklig fysisk aktivitet, ohälsosamma matvanor och psykisk ohälsa (sömn och stress).

Definition av åtgärder:

- Enkla råd är kort standardiserad information. Bör kunna ges av all hälso- och sjukvårdspersonal.
- Rådgivande samtal är individanpassat samtal i dialog, kan inkludera motiverande strategier. Kan kompletteras med olika verktyg, hjälpmedel och uppföljning.
- Kvalificerat rådgivande samtal innebär, förutom det som beskrivs för rådgivande samtal, att personalen har fördjupad ämneskompetens och utbildning i samtalsmetodik. Samtalet är teoribaserat och strukturerat. Innebär mer omfattande uppföljning.

Foldern *Goda levnadsvanor gör skillnad* är samtalsstöd och kan beställas på Samverkanswebben.

Centrala rekommendationer för respektive riskgrupp

- Vuxna med särskild risk (t.ex. på grund av sjukdom, funktionsnedsättning, social sårbarhet eller biologiska riskmarkörer): Kvalificerat rådgivande samtal för den som röker eller har ohälsosamma matvanor. Rådgivande samtal vid riskbruk av alkohol eller otillräcklig fysisk aktivitet (med eller utan ordination av fysisk aktivitet (FaR)/aktivitetsmätare.
- Vuxna som ska opereras: Kvalificerat rådgivande samtal med tillägg av nikotinläkemedel för den som röker. Rådgivande samtal vid riskbruk av alkohol.
- Unga under 18 år: Kvalificerat rådgivande samtal/webbaserat stöd vid tobaksbruk (daglig och sporadisk rökning och snusning). Rådgivande samtal vid bruk av alkohol eller otillräcklig fysisk aktivitet.
- Barn 2-5 år och 6-12 år: Familjestödsprogram vid ohälsosamma matvanor eller otillräcklig fysisk aktivitet.
- Gravida: Rådgivande samtal vid tobaksbruk (daglig och sporadisk rökning eller snusning) eller bruk av alkohol. Kvalificerat rådgivande samtal vid ohälsosamma matvanor eller otillräcklig fysisk aktivitet.

Alkohol

Hälsorisker med alkohol

Riskbruk av alkohol ger förhöjd risk för fysisk och psykisk ohälsa. Ge information om alkoholens påverkan på kroppen i samband med operation.

Konsumtionsnivåer

Ett "standardglas" innehåller 12 gram alkohol. Detta finns i t.ex. 2 st 33 cl lättöl, 50 cl folköl, 33 cl starköl, 12-15 cl vin, 4 cl sprit.

Riskbruk av alkohol föreligger vid högkonsumtion, d.v.s. när:

- en man dricker mer än 14 standardglas per vecka
- en kvinna dricker mer än 9 standardglas per vecka

Riskbruk av alkohol föreligger vid intensivkonsumtion, d.v.s. när:

- en man dricker mer än 5 standardglas vid ett och samma tillfälle
- en kvinna dricker mer än 4 standardglas vid ett och samma tillfälle

Någon helt riskfri alkoholkonsumtion finns inte.

För gravida kvinnor definieras all alkoholkonsumtion som riskbruk.

Enkla råd om alkohol

Halvera konsumtionen. Drink vartannat glas vatten.

Välj drycker med låg alkoholhalt. Fyll på ditt glas själv. Då har du kontroll på hur mycket du dricker.

Erbjud stöd. Mer information finns på alkohollinjen, alkoholhjälpen, 1177 och hos din vårdgivare.

Fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet kan användas för att förebygga, behandla eller ingå som en del i behandlingen vid många sjukdomstillstånd.

Fysisk aktivitet kan komplettera eller ersätta läkemedel. Ibland är fysisk aktivitet den bästa åtgärden där aktiviteten blir huvuddelen av behandlingen. Positiva förändringar sker i kroppen som gör att man känner sig gladare, sover bättre, lättare för att hantera stress och behålla sin idealvikt.

Fysisk aktivitet kan minska risken för eller förbättra flera olika sjukdomar, t.ex.:

- högt blodtryck och stroke
- kärlkramp och hjärtinfarkt
- diabetes
- benskörhet och benbrott
- ont i ryggen
- depression
- demens
- vissa cancersjukdomar

Ordination av fysisk aktivitet

Samtal av fysisk aktivitet t.ex. "Vad känner du till om sambandet mellan fysisk aktivitet och..." Tidigare erfarenheter av fysisk aktivitet etc.

Rådgivande samtal och vid behov ge skriftlig ordination (FaR) av en eller flera fysiska aktiviteter som är anpassade till hälsotillstånd, livssituation och intressen. Uppföljning utifrån personens behov.

Rekommendationer för vuxna

Regelbunden motion förbättrar hälsan, helst någon form av fysisk aktivitet varje dag t.ex. att promenera eller cykla. Hellre kortare promenader varje dag än bara en långpromenad i veckan. Det är särskilt viktigt för hälsan att hjärtat slår lite fortare och att man blir lite andfådd.

Vuxen, från 18 år och uppåt, behöver vara fysiskt aktiv i sammanlagt minst 150 minuter i veckan, t.ex. 5x30 minuter rask promenad i veckan. Intensiteten ska vara måttlig. Aktiviteten ska leda till att pulsen och andningen ökar.

Aktivitet med hög intensitetsnivå behöver vara i minst 75 minuter/vecka, t.ex. 3x25 minuter löpträning eller gym i veckan. Hög intensitet innebär en ännu mer tydlig ökning av pulsen och andningen.

Det går bra att dela upp aktiviteten om minst 10 minuter per tillfälle.

Enkla råd/tips för minskat stillasittande

Stillasittande ses som en enskild riskfaktor och ett minskat stillasittande ger stora hälsovinster. Ta gärna en bensträckare var 30:e minut. Bra med hög- och sänkbart skrivbord på jobbet, stå upp och prata i telefon. Res dig i pauser, "smygräna" genom att spänna musklerna när du sitter länge t.ex. på taget, i rullstolen, vid skrivbordet eller under långa föreläsningar.

Rekommendationer för barn och ungdomar

Barn och ungdomar behöver minst 60 minuter fysisk aktivitet dagligen på måttlig till hög intensitetsnivå.

Vid ordination av fysisk aktivitet

www.fyss.se

Matvanor

Hälsorisker vid ohälsosamma matvanor

Hälsosamma matvanor kan förebygga och behandla ohälsa och sjukdom.

Enkla råd utifrån Nordiska näringsrekommendationer

Ät mer:	Grönsaker, frukt och bär, fisk och skaldjur, nötter och frön
Byt till:	Fullkorn, matfetter med mer omättat fett som rapsolja eller flytande matfettblandningar, magra naturella mejeriprodukter, välj nyckelhålmärkta livsmedel
Minska:	Rött kött och chark, salt, socker, alkohol

Vid behov av kostbehandling relaterat till sjukdom (t.ex. vid undernäring, hyperlipidemi, diabetes eller hypertoni) remitteras patienten till dietist.

Tobak

Hälsorisker med tobak

Tobaksrökning är den enskilt främsta riskfaktorn för sjukdom och förtida död. Det finns en vetenskapligt belagd risk för över 50 rökrelaterade sjukdomar. All rökning, även tillfällig och i små mängder, är förenad med hälsorisker, men risken ökar med antalet cigaretter man röker och hur länge man har rökt.

Rökning, både sporadisk och daglig, är också en stark riskfaktor för komplikationer i samband med operation. Snusning leder på kort sikt till ökad puls, förhöjt blodtryck och stresspåslag. På lång sikt har olika studier visats öka risken för övervikt, diabetes typ 2 och vissa typer av cancer samt en ökad dödlighet i hjärtinfarkt och stroke.

Enkla råd om tobak

Informera om risker och negativa konsekvenser med tobaksbruk för hälsan. Koppla till patientens egen hälsa.

Rekommendera att sluta med tobak. Fråga om patienten är intresserad av kvalificerat rådgivande samtal (tobaksavvänjning) och skriv remiss eller hänvisa till vårdcentral eller sluta-röka-linjen.

Ge positiv förstärkning, även de som har slutat nyligen kan behöva stöd.

Erbjud stöd

Mer information finns på 1177.se, Sluta-röka-linjen.se och appen "Rökfri".

Allergisk rinit

Förstahandsval

Nasala glukokortikoider

mometason

Andrahandsval

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

Antihistamin peroralt

Ges vid samtidig konjunktivit och/eller klåda.

desloratadin

desloratadin

Aerius oral lösning

endast barn >1 år

Nasala glukokortikoider+antihistaminazelastin/flutikasonpropionat **Dymista**

Anafylaxi

Samtliga ges vid anafylaxi, se Svenska föreningen för Allergologi (SFFA) anafylaxidokument.

Adrenergika för systemiskt bruk

adrenalin

Epipen**Antihistamin**

desloratadin

Aerius munsönderfallande tablett**Glukokortikoid**

betametason

Astma

För underhållsbehandling hänvisas till Läkemedelsverkets behandlingstrappa för astma. Samtliga patienter med astma bör ha kortverkande bronkdilaterande vid behov.

Val av inhalator kan göras i samråd med astmasköterska.

Barn

Se "Rekommenderade läkemedel för barn".

Framtagna rekommendationer av

Uppsala-Örebro sjukvårdsregion.

Vuxna

Till patienter med nedsatt inhalationsförmåga rekommenderas inhalation med spray via spacer, OptiChamber Diamond.

Steg 1:

Kortverkande beta-2-agonist (SABA)

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

salbutamol

Airomir spray med spacer**Buventol Easyhaler****Ventilastin Novolizer****Bricanyl Turbuhaler**

terbutalin

Steg 2:

Inhalationssteroid (ICS)

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

budesonid

Giona Easyhaler**Novopulmon Novolizer****Pulmicort Turbohaler**

ciklesonid

Alvesco spray med spacer

Steg 3:

Inhalationssteroid + Långverkande beta-2-agonist (ICS+LABA)

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

budesonid/formoterol

Bufomix Easyhaler**Symbicort Turbuhaler**

flutikasonpropionat/formoterol

Flutiform spray med spacer*alternativt***ICS+LTRA****ICS**

se preparat ovan

Leukotrienreceptoragonist (LTRA)

montelukast

Steg 4:

Tillägg av:

Långverkande antikolinergika (LAMA)

tiotropiumbromid

Spiriva Respimat

KOL

Rökstopp/rökavvänjning ska alltid ingå vid behandling av KOL hos rökare.

För underhållsbehandling hänvisas till Läkemedelsverkets behandlingsriktlinjer för KOL.

Samtliga patienter med KOL bör ha kortverkande bronkdilaterande vid behov. Val av inhalator kan göras i samråd med KOL-sjuksköterska.

Till patienter med nedsatt inhalationsförmåga rekommenderar vi inhalation med spray via spacer, OptiChamber Diamond.

Det är viktigt att regelbundet säkerställa att patienten kan hantera sin inhalator korrekt.

GOLD A: Lindriga eller sporadiska symtom (CAT < 10), FEV1 ≥ 50 % av förväntat värde, utan exacerbationer

Kortverkande beta-2-agonist (SABA)

Förstahandsval

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

salbutamol

Buventol Easyhaler

terbutalin

Bricanyl Turbuhaler

Andrahandsval

salbutamol

Airomir spray med spacer

GOLD B: Betydande symtom (CAT ≥ 10), FEV1 ≥ 50 % av förväntat värde, utan exacerbationer

GOLD C: Lindriga eller sporadiska symtom (CAT < 10), FEV1 < 50 % av förväntat värde.

Långverkande antikolinergika (LAMA)

Förstahandsval

tiotropiumbromid

Braltus

Andrahandsval

tiotropiumbromid

Spiriva Respimat

eller

Långverkande beta-2-agonist (LABA)

Förstahandsval

indakaterol

Onbrez Breezhaler

Andrahandsval

olodaterol

Striverdi Respimat

alternativt

LABA+LAMA

Förstahandsval

indakaterol/glykopyrroniumbromid **Ultibro Breezhaler**

Andrahandsval

olodaterol/tiotropiumbromid **Spiolto Respimat**

GOLD D: Betydande symtom (CAT ≥ 10), FEV1 < 50 % av förväntat värde och/eller upprepade exacerbationer

**I första hand
LABA+LAMA**

Förstahandsval

indakaterol/glykopyrroniumbromid **Ultibro Breezhaler**

Andrahandsval

olodaterol/tiotropiumbromid **Spiolto Respimat**

**I andra hand - vid fortsatta exacerbationer
LAMA**

Förstahandsval

tiotropiumbromid **Braltus**

Andrahandsval

tiotropiumbromid **Spiriva Respimat**

TILLSAMMANS MED

ICS+LABA

Förstahandsval

budesonid/formoterol **Bufomix Easyhaler
Duoesp Spiromax**

Andrahandsval

budesonid/formoterol **Symbicort** spray med spacer

alternativt

ICS+LABA+LAMA

Förstahandsval

Flutikasonfuroat+vilanterol **Trelegy Ellipta**
+umeclidinium

Andrahandsval

Beklometason+formoterol+ **Trimbow** spray med spacer
glykopyrronium

Tilläggsbehandling

Vid kronisk bronkit, exacerbationer (≥ 2 behandlade i öppenvård eller ≥ 1 sjukhusvårdad per år), FEV1 < 50 % av förväntat värde och läkemedelsbehandling enligt GOLD D kan tillägg av PDE4-hämmare övervägas.

roflumilast

Daxas

Rökstopp

Enkla råd om tobak

Informera om risker och negativa konsekvenser med tobaksbruk för hälsan. Koppla till patientens egen hälsa. Rekommendera att sluta med tobak. Fråga om patienten är intresserad av kvalificerat rådgivande samtal (tobaksavvänjning) och skriv remiss eller hänvisa till vårdcentral eller sluta-röka-linjen. Ge positiv förstärkning, även de som har slutat nyligen kan behöva stöd.

Erbjud stöd

Mer information finns på 1177.se, Sluta-röka-linjen.se och appen "Rökfri".

Nikotinacetylkolinreceptoragonist

vareniklin

Champix

Antipsykotiskt läkemedel

risperidon

låg start -/maxdos
0,25 mg/1,5 mg

quetiapin

låg startdos

Sömnstörningar

Utvärdera alltid effekten av behandlingen.

*Förstahandsval***Benzodiazepinbesläktade medel**

zopiklon

vid insomningssvårigheter

Bensodiazepinderivat

oxazepam

en timme före sänggående om
samtidig ångest/oro**Övriga medel**

mirtazapin

vid sömnstörning och samtidig oro
eller depressivitet

Mirtazapin kan vara ett lämpligt alternativ vid sömnstörning och samtidig depressivitet. Börja med fördel med 7,5 mg till kvällen och öka vid behov till 15 mg.

*Andrahandsval***Melatoninreceptoragonist**

melatonin

Kan vara ett alternativ när förstahandsval prövats och inte givit önskad effekt.

Diabetes typ 1**Insuliner och analoger, snabbverkande**

insulin lispro

Insulin lispro Sanofi**Insuliner och analoger, långverkande**

insulin glargin

Abasaglar**Toujeo** (obs styrka)**Diabetes typ 2****Uttalad fetma (BMI ≥ 35 kg/m²)***Förstahandsval***Biguanidderivat**

metformin

kan användas med dosreduktion
ned till eGFR 30 ml/min*Andrahandsval***GLP1-analog**

dulaglutid

liraglutid

semaglutid

Trulicity**Victoza****Ozempic****SGLT-2 hämmare**

dapagliflozin

empagliflozin

kanagliflozin

Forxiga**Jardiance****Invokana***Tredjehandsval***Insuliner och analoger, medellångverkande NPH-insuliner**

insulin human (isophan)

Insuman Basal**Insuliner och analoger, snabbverkande**

insulin lispro

Insulin lispro Sanofi*Fjärdehandsval***Insuliner och analoger, långverkande**

insulin glargin

Abasaglar**Toujeo** (obs styrka)

Manifest kardiovaskulär sjukdom

Förstahandsval

Biguanidderivat

metformin kan användas med dosreduktion ned till eGFR 30 ml/min

Andrahandsval

GLP1-analog

dulaglutid	Trulicity
liraglutid	Victoza
semaglutid	Ozempic

SGLT-2 hämmare

dapagliflozin	Forxiga
empagliflozin	Jardiance
kanagliflozin	Invokana

Tredjehandsval

Insuliner och analoger, medellångverkande NPH-insuliner

insulin human (isophan) **Insuman Basal**

Insuliner och analoger, snabbverkande

insulin lispro **Insulin lispro Sanofi**

Fjärdehandsval

Insuliner och analoger, långverkande

insulin glargin **Abasaglar**
Toujeo (obs styrka)

Hjärtsvikt

Förstahandsval

Biguanidderivat

metformin kan användas med dosreduktion ned till eGFR 30 ml/min

Andrahandsval

SGLT-2 hämmare

dapagliflozin	Forxiga
empagliflozin	Jardiance
kanagliflozin	Invokana

Nedsatt njurfunktion eGFR <30 ml/min

Förstahandsval

DPP4-hämmare

linagliptin	Trajenta
sitagliptin	Januvia reducerad dos, 25 mg x1

Andrahandsval

Övriga blodglukossänkande medel

repaglinid ges till måltid, vilket kräver att födointag säkerställs

Tredjehandsval

Insuliner och analoger

Använd enkla regimer. Beakta njurfunktionsnedsättningen. Lägre elimination – lägre doser. Risk för hypoglykemi.

Insuliner och analoger, medellångverkande NPH-insuliner

insulin human (isophan) **Insuman Basal**

Insuliner och analoger, snabbverkande

insulin lispro **Insulin lispro Sanofi**

Fjärdehandsval

Insuliner och analoger, långverkande

insulin glargin **Abasaglar**
Toujeo (obs styrka)

De mest sjuka äldre

Förstahandsval

DPP4-hämmare

Låg risk för hypoglykemi och enkel att administrera. Beakta eventuell njurfunktionsnedsättning.

linagliptin	Trajenta
sitagliptin	Januvia reducerad dos vid eGFR <45 ml/min; 50 mg x1 eGFR <30 ml/min; 25 mg x1

Andrahandsval

Insuliner och analoger

Använd enkla regimer. Beakta eventuell njurfunktionsnedsättning. Lägre elimination – lägre doser. Risk för hypoglykemi och viktuppgång.

Insuliner och analoger, medellångverkande NPH-insulinerinsulin human (isophan) **Insuman Basal****Insuliner och analoger, snabbverkande**insulin lispro **Insulin lispro Sanofi***Tredjehandsval***Insuliner och analoger, långverkande**insulin glargin **Abasaglar**
Toujeo (obs styrka)**Normalvikt utan samsjuklighet***Förstahandsval***Biguanidderivat**metformin kan användas med dosreduktion
ned till eGFR 30 ml/min*Andrahandsval*

Komplettering/alternativ till andrahandsval.

Val av kompletterande/annan tilläggsbehandling utefter patientens mål, önskemål och förutsättningar utan prioriteringsordning.

Sulfonylureaföreningarglimepirid
glipizid**Övriga blodglukossänkande medel**repaglinid ges till måltid, vilket kräver att
födointag säkerställs**GLP1-analog**dulaglutid **Trulicity**
liraglutid **Victoza**
semaglutid **Ozempic****SGLT-2 hämmare**dapagliflozin **Forxiga**
empagliflozin **Jardiance**
kanagliflozin **Invokana****DPP4-hämmare**linagliptin **Trajenta** eGFR < 50 ml/min
sitagliptin **Januvia** eGFR > 50 ml/min**Insuliner och analoger, medellångverkande NPH-insuliner**insulin human (isophan) **Insuman Basal****Insuliner och analoger, snabbverkande**insulin lispro **Insulin lispro Sanofi***Tredjehandsval***Insuliner och analoger, långverkande**insulin glargin **Abasaglar**
Toujeo (obs styrka)**Hypotyreo****Thyroideahormon**levotyroxin **Levaxin****Osteoporos**

Benspecifik behandling kombineras med kalcium och vitamin D. Enbart kalcium och vitamin D är indicerat endast vid påtalad kalcium- eller vitamin D-brist.

*Förstahandsval***Bisfosfonater**

Zoledronsyra infusion (givet som intravenös infusion en gång om året) bör väljas vid sväljsvårigheter, biverkningar av peroral behandling, minnessvikt, följsamhetsproblem eller misstanke om absorptionsstörningar i magtarmkanalen. Nyinsättning av bisfosfonater rekommenderas ej vid eGFR <45 ml/min.

alendronsyra veckotablett
zoledronsyra infusion 5 mg beställs på rekvisition**Sekvenspreparat (kombinationsförpackning)**alendronsyra/kalcium/vit D3 **Tridepos****Kalcium och D-vitamin**

kalcium 500 mg/vitamin D3 800 E

D-vitamin

kolekalciferol (vitamin D3) 800 E

Andrahandsval

Vid nedsatt njurfunktion (eGFR <35 ml/min) eller om bisfosfonater är olämpliga alternativt inte tolereras, ges istället denosumab subcutan injektion var 6:e månad.

Övriga medeldenosumab **Prolia**

Antikonception

Förstahandsval till friska patienter utan kontraindikationer

Kombinerade monofasiska preparat

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

etinylestradiol/drospirenon **Dizminelle** 0,02 mg/3 mg
Rosal 0,03 mg/3 mg, högre östrogenhalt kan ge något bättre blödningskontroll

etinylestradiol/levonorgestrel **Abelonelle**

etinylestradiol/etonogestrel **Ornibel** vaginalring, obs ej förmån endast till patienter med bristande följsamhet till tablettbehandling där spiral eller implantat ej är lämpligt

Andrahandsval

Vid kontraindikationer för kombinerade monofasiska preparat eller till patienter med biverkningar av östrogen.

Gestagena preparat

Nedanstående fyra läkemedel bedöms likvärdiga.

desogestrel **Desogestrel**
 etonogestrel **Nexplanon** implantat
 levonorgestrel **Kyleena** spiral
Mirena spiral

Tredjehandsval

medroxiogesteron **Depo-Provera**
 intramuskulär injektion

Postcoital antikonception akut antikonception

Förstahandsval

ulipristal **EllaOne**
 god effekt upp till 120 timmar samt vid påbörjad ovulation

Andrahandsval

kopparspiral ska sättas in inom 5 dygn, detta är då den säkraste metoden

levonorgestrel **Norlevo**
 effekt upp till 72 timmar, kan ej garantera effekt vid pågående ovulation

Blödningsrubbningar

Rikliga blödnningar

Nedanstående förstahandsval anses som likvärdiga behandlingsalternativ. Vid kontraindikationer för kombinerade monofasiska preparat eller till patienter med biverkningar av östrogen används gestagena preparat.

Förstahandsval

Fibrinolyshämmare

tranexamsyra

Cyklokapron

Kombinerade monofasiska preparat

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

etinylestradiol/drospirenon **Dizminelle** 0,02 mg/3 mg
Rosal 0,03 mg/3 mg, högre östrogenhalt kan ge något bättre blödningskontroll

etinylestradiol/levonorgestrel **Abelonelle**

etinylestradiol/etonogestrel **Ornibel** vaginalring, obs ej förmån endast till patienter med bristande följsamhet till tablettbehandling där spiral eller implantat ej är lämpligt

Andrahandsval

Vid kontraindikationer för kombinerade monofasiska preparat eller till patienter med biverkningar av östrogen.

Gestagena preparat

desogestrel **Desogestrel**

Oregelbundna blödnningar

Gestagener

medroxiogesteron
 noretisteron

Provera cykliskt
Primolut-Nor cykliskt

Kombinerade monofasiska preparat

etinylestradiol/drospirenon **Dizminelle** 0,02 mg/3 mg
Rosal 0,03 mg/3 mg, högre östrogenhalt kan ge något bättre blödningskontroll

etinylestradiol/levonorgestrel **Abelonelle**
 etinylestradiol/etonogestrel **Ornibel** vaginalring, obs ej förmån endast till patienter med bristande följsamhet till tablettbehandling där spiral eller implantat ej är lämpligt

Vid kontraindikationer för kombinerade monofasiska preparat eller till patienter med biverkningar av östrogen.

Gestagena preparat

desogestrel **Desogestrel**

Förskjutning av menstruation**Gestagener**

medroxiprogesteron **Provera**
 noretisteron **Primolut-Nor** cykliskt

Dysmenorré

NSAID tas peroralt tillsammans med paracetamol.

Förstahandsval

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

NSAID

ibuprofen
 naproxen

*Andrahandsval***NSAID**

ketoprofen **Orudis**

Kombinerade monofasiska preparat

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.
 etinylestradiol/drospirenon **Dizminelle** 0,02 mg/3 mg
Rosal 0,03 mg/3 mg, högre östrogenhalt kan ge något bättre blödningskontroll

etinylestradiol/levonorgestrel **Abelonelle**
 etinylestradiol/dienogest **Dienorette**
 etinylestradiol/etonogestrel **Ornibel** vaginalring, obs ej förmån endast till patienter med bristande följsamhet till tablettbehandling där spiral eller implantat ej är lämpligt

Gestagena preparat

desogestrel **Desogestrel**
 etonogestrel **Nexplanon** implantat
 levonorgestrel **Kyleena** spiral
Mirena spiral

Tredjehandsval

Gestagena preparat
 medroxiprogesteron **Depo-Provera** intramuskulär injektion

Vulvo-vaginala infektioner**Bakteriell Vaginos***Förstahandsval*

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

Linkosamider

klindamycin **Dalacin** vagitorier

Nitroimidazolderivat

metronidazol **Flagyl** vagitorier/tabletter obs, antibuseffekt i kombination med alkohol

*Andrahandsval***Kvartära ammoniumföreningar**

dekvalinium **Donaxyl**

Svampinfektioner*Förstahandsval*

ekonazol **Pevaryl**
 klotrimazol **Canesten**

Andrahandsval

Rekommenderas vid lokala biverkningar vid vaginal administrering och vid återkommande besvär.

fluconazol peroral behandling

Klimakteriebesvär**Perimenopaus** ej vid tidigare hysterectomi
Sekvenspreparat

Alternativen bedöms likvärdiga men styrkan skiljer sig åt mellan preparaten. Börja lämpligen med den lägre styrkan.

estradiol/noretisteron **Novofem** 1 mg estradiol
Femasekvens 2 mg estradiol

Postmenopaus ej vid tidigare hysterectomi**Kontinuerlig kombinationsbehandling**

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

estradiol/medroxiprogesteron **Indivina**
estradiol/noretisteron **Activelle**

Postmenopaus vid tidigare hysterectomi

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

estradiol **Femanest**
Estradot
plåster, flera styrkor tillgängliga
Lenzetto transdermal spray

Lågdosöstrogener

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

estradiol **Oestring** vaginalring
Vagifem vaginaltablett, obs ej förmån
estriol **Ovesterin** kräm/vagitorier

Trängningsproblematik*Förstahandsval*

Urologiska spasmolytika - Antikolinergika
tolterodin

Andrahandsval

Till patienter som ej nått behandlingsmålen med tolterodin. De två andrahandsvalen bedöms likvärdiga.

fesoterodin **Toviaz**
solifenacin

Urologiska spasmolytika - beta-3-adrenoceptoragonist

Subventioneras endast till patienter som provat men inte tolererat antikolinergika.

mirabegron **Betmiga**

Benign prostatahyperplasi*Förstahandsval***Alfa-adrenoreceptorantagonist**

alfuzosin

Andrahandsval

Ofta impotens som biverkan. Endast till patienter med påtagligt förstorad prostata.

5-alfa-reduktas-hämmare

finasterid

Erekttil dysfunktion*Förstahandsval***PDE5 hämmare**

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

Obs, stora prisskillnader då läkemedlen saknar subvention.

sildenafil

tadalafil

*Andrahandsval***Prostaglandin E1**

alprostadil

Bondil uretralstift

*Tredjehandsval***Prostaglandin E1**

Recept kan utfärdas i primärvården men skicka samtidigt remiss till urologsköterska för praktisk hjälp och information.

alprostadil

Caverject injektionsvätska

Anemi**B12-substitution**

cyanokobalamin

Betolvidon**Folsyra-substitution**

folsyra

Järn-substitution peroralt

järn, tvåvärt

Duroferon
Niferex**Järn-substitution parenteralt**

järnkarboxymaltos

Ferinject beställs på rekvisition**Angina Pectoris****Anfallskupering****Nitrater - kortverkande**

glycerylnitrat

Glytrin akut behandling**Suscard** inför ansträngning**Underhållsbehandling**

Nedanstående preparatgrupper bedöms likvärdiga för symptomatisk behandling.

Nitrater - långverkande

isosorbidmononitrat

Isosorbidmononitrat
Imdur**Betareceptorblockerare**

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga vid renodlad stabil angina.

bisoprolol
metoprolol**Kalciumantagonister**

amlodipin

Arytmier

Frekvensreglering vid förmaksflimmer.

Betareceptorblockerare

bisoprolol

metoprolol

Hjärtsvikt**ACE-hämmare**

enalapril

kronisk hjärtsvikt

ramipril

postinfarktsvikt

Angiotensin II-antagonister (ARB)

Alternativ till ACE-hämmare vid biverkning, candesartan

Angiotensin II-antagonister - kombinationer

Detta preparat är under ordnat införande, se SKLs införandeprotokoll.

valsartan och sakubitril

Entresto**Betareceptorblockerare**

bisoprolol

Diuretika

furosemid kortverkande

vid vätskeretention

furosemid långverkande

vid vätskeretention,

ej vid eGFR <30 ml/min

Mineralreceptorantagonister

Vid kvarstående symptomgivande hjärtsvikt med EF ≤ 35 % trots basbehandling med betablockad och ACE-hämmare alt. ARB. Vid postinfarktsvikt bör eplerenon väljas istället för spironolakton.

eplerenon
spironolakton

Järn-substitution parenteralt

järnkarboxymaltos **Ferinject** beställs på rekvisition

Vid symptomgivande kronisk hjärtsvikt EF 40-45 % eller lägre samt järnbrist i form av S-ferritin <100 µg/L eller S-ferritin 100-299 och transferrinmättnad <20 %. För övrigt se standard vårdplan (SVP) hjärtsvikt.

Hypertoni**Hypertoni - utan samsjuklighet**

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.
Vid terapivikt är kombination att föredra framför dosökning.

Lämpliga kombinationer är
ACE-hämmare eller ARB + diuretika,
ACE-hämmare eller ARB + kalciumantagonist.
Om trippelbehandling är aktuell,
ACE-hämmare eller ARB + kalciumantagonist + diuretika.

ACE-hämmare

enalapril

Angiotensin II-antagonister (ARB)

losartan
candesartan

Kalciumantagonister

amlodipin
lerkanidipin vid påtagliga ankelödem

Diuretika

hydroklortiazid ej lämpligt vid eGFR<30ml/min

Hypertoni - Angina pectoris

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

Betareceptorblockerare

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.
Bisoprolol den mest selektiva.

bisoprolol
metoprolol

Kalciumantagonister

amlodipin
lerkanidipin vid påtagliga ankelödem

Hypertoni - Astma/KOL

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

Angiotensin II-antagonister

losartan
candesartan

Diuretika

hydroklortiazid ej lämpligt vid eGFR<30ml/min

Kalciumantagonister

amlodipin
lerkanidipin vid påtagliga ankelödem

Hypertoni - Diabetes

Förstahandsval

ACE-hämmare

enalapril

Angiotensin II-antagonister

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.
Candesartan i första hand vid samtidig hjärtsvikt.

candesartan
losartan

*Andrahandsval***Kalciumantagonister**

amlodipin

lerkanidipin

vid påtagliga ankelödem

Hypertoni - Hjärtsvikt

ACE-hämmare och betablockerare ska ges till alla patienter med hjärtsvikt om inte kontraindikation föreligger. Vid ACE-hämmarintolerans ges angiotensin II-antagonist. Vid behov kan sedan ovanstående kombineras med i första hand spironolakton och i andra hand loopdiuretika eller tiaziddiuretika alt. kärlektiv kalciumantagonist.

ACE-hämmare

enalapril

ramipril

Betareceptorblockerare

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.
Bisoprolol den mest selektiva.

bisoprolol

metoprolol

Angiotensin II-antagonister

candesartan

Kronisk ischemisk hjärtsjukdom

Vid detta tillstånd bör behandling ske med trombocyt-hämmare, statin och ACE-hämmare.

ACE-hämmare

ramipril

Statiner

atorvastatin

rosuvastatin

Trombocythämmare

acetylsalicylsyra

klopidogrel

(vid ASA-intolerans)

Lipidrubbingar

Vid dokumenterad kardiovaskulär sjukdom eftersträvas målnivå av LDL-kolesterol < 1,8 mmol/L. Om målnivån inte uppnås med högsta tolererbara dos med statin bör tillägg göras med ezetimib.

*Förstahandsval***Statiner**

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

atorvastatin

rosuvastatin

*Andrahandsval***Övriga lipidsänkande medel**

ezetimib

Tromboembolism

Vid nyinsättning på indikationen förmaksflimmer väljs i första hand Non-vitamin K-beroende Orala AntiKoagulantia (NOAK).

Antitrombosmedel

dalteparin

Fragmin**Direkt faktor Xa-hämmare**

Xarelto ges en gång/dygn. Båda mindre beroende av njurfunktionen jämfört med Pradaxa.

apixaban

rivaroxaban

Eliquis**Xarelto****Direkt trombinhämmare**

dabigatran

Pradaxa**Vitamin K-antagonist**

warfarin

Waran**Warfarin Orion**

Lägre pris och innehåller inget färgämne.

Akne

Förstahandsval

Vitamin A

Till patienter med komedoakne.
adapalen

Differin

Peroxider

Till patienter med lätt till måttlig papulopustulös akne.
bensoylperoxid

Basiron AC gel samt Wash

Antiinfektivum-kombination

Till patienter med måttlig papulopustulös akne.
bensoylperoxid/klindamycin

Duac

Azelainsyra

Till patienter med Acne Tarda.
azelainsyra

Skinoren

Andrahandsval

Antibakteriellt

lymecyklin

Tetralysal obs lokalbehandling
med antibiotikafritt acnemedel
skall alltid ges parallellt

Vitamin A+Peroxider

adapalen/bensoylperoxid

Epiduo kan ges i kombination med
Tetralysal

Bensår

cadexomer

Iodosorb handelsvara, ej recept, vid
smetiga infekterade sår

ättiksyra

Ättikssyralösning 5 mg/ml APL
vid misstänkt pseudomonas

Zinkbandage

zinkoxid

Zipzoc salvstrumpa

till patienter med inflammation

Eksem

Mild glukokortikoid

hydrokortison

Mildison Lipid

Medelstark glukokortikoid

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

hydrokortisonbutyrat
klobetason

Locoid Lipid något fetare
Emovat

Stark glukokortikoid

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

betametason
mometason

Eleonov 2 ggr/dagligen
Elocon
Ovixan

Flatlöss och skabb

benylbensoat/disulfiram

Tenutex

malation

Prioderm

vid Tenutex överkänslighet

Huvudlöss

Se läkemedelsverkets rekommendation, oktober 2019

Rekommendera lusmedel innehållande dimetikon, från apotek

Impetigo

Förstahandsval

Lokalbehandling

Tvål och kranvatten

Andrahandsval

Betalaktamantibiotika

flukloxacillin

Cefalosporiner

cefadroxil

Psoriasis

Medelstark glukokortikoid

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

hydrokortisonbutyrat   **Locoid Lipid** något fetare
klobetason   **Emovat**

Stark glukokortikoid

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

betametason   **Betnovat**
mometason   **Elocon**
    Ovixan

Stark glukokortikoid+Vitamin D-derivat

betametason/kalcipotriol   **Enstilar**

Vitamin D-derivat

kalcipotriol   **Zorixiol**

Rosacea och perioral dermatit

Förstahandsval

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

Azelainsyra

azelainsyra   **Finacea** papulopustulös

Nitroimidazolderivat

metronidazol   **Rosazol** vid erytem

Andrahandsval

Antiinflammatoriskt medel

ivermektin   **Soolantra**

Tredjehandsval

Tetracyklinderivat

tetracyklin   **Oracea**

Torr hud

Förstahandsval

karbamid   **Canoderm** kräm, lotion

Andrahandsval

glycerin
mjölksyra/propylenglykol
propylenglykol

Miniderm barn och äldre

Locobase LPL mycket torr hud

Propyderm

bra vid hårsäcksinflammation

För avfjällning

salicylsyra

Salicylsyra 2 % i Decubal kräm

psoriasis+avfjällning

Salsyase 2 % även till torra

handflator och fotsulor

Svampinfektioner

Nagelsvamp

Förstahandsmedel

amorolfin

Loceryl nagellack

Andrahandsmedel

terbinafin peroralt

vid odlingsverifierad nagelsvamp

Fotsvamp

terbinafin kräm

Yttlig hudsvamp

Förstahandsval

Antimykotika

ketokonazol schampo

Andrahandsval

Antimykotika+steroid

hydrokortison/mikonazol

Urtikaria

Antihistamin (peroralt)

desloratadin

Aerius oral lösning

endast barn >1 år

desloratadin

Vg se sid 74 för doser och behandlingstider.
För behandlingsriktlinjer av infektioner i öppen- och slutenvård finns en app: "Strama nationell". Kan även läsas via vanlig dator på Strama.se. Inkluderar bra avsnitt för dosering vid nedsatt njurfunktion samt antibiotika vid graviditet.

Bakteriella ÖLI

Inkluderar sinuit, mediaotit och tonsillit.

Betalaktamantibiotika

fenoximetylpenicillin (PcV)

Borrelia

Solitära erytema migrans

Betalaktamantibiotika

fenoximetylpenicillin (PcV)

Multipla erytema migrans

Tetracykliner

doxycyklin >8 år

Betalaktamantibiotika

amoxicillin <8 år

Clostridieinfektioner

Nitroimidazolderivat

metronidazol

Herpes Simplex och Zoster

Insättande av behandling inom 72 timmar från symptomdebut.

Virushämmande medel

valaciclovir

Impetigo

Finns under hudavsnittet.

Influensa

Virushämmande medel

oseltamivir **Tamiflu**

KOL - exacerbation

Läkemedlen bedöms likvärdiga.

Betalaktamantibiotika

amoxicillin

Tetracykliner

doxycyklin

Mjukdelsinfektioner

Erysipelas

Betalaktamantibiotika

fenoximetylpenicillin (PcV)

Infektion vidbett

Kattbett:

Betalaktamantibiotika

fenoximetylpenicillin (PcV) debut <2 dygn

Amoxicillin med enzymhämmare

amoxicillin/klavulansyra debut >2 dygn

Hundbett:

Amoxicillin med enzymhämmare

amoxicillin/klavulansyra

Människobett:

Amoxicillin med enzymhämmare

amoxicillin/klavulansyra

Sårinfektion

Svårläkta sår är så gott som alltid koloniserade av bakterier, som i de flesta fall inte förhindrar sårhäkning. Antibiotikabehandling kan övervägas vid kliniskt manifest infektion. Svårläkta diabetesfotsår bör bedömas av multidisciplinärt team.

Betalaktamantibiotika

flukloxacillin

Pneumoni

Pneumoni - samhällsförvärd

Betalaktamantibiotika

fenoximetylpenicillin (PcV)

Pneumoni - Atypisk genes

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

Makrolider

erytromycin

Tetracykliner

doxycyklin

Sexuellt överförbara sjukdomar

Genital herpesinfektion

Insättande av behandling inom 72 timmar från symptomdebut.

Virushämmande medel

valaciclovir

Genital klamydia

Tetracykliner

doxycyklin

Gonorré

Kontakta hudmottagningen för vidare handläggning av manliga patienter och kvinnokliniken för kvinnliga patienter.

Kondylom

Antiviralt medel

podofyllotoxin

ej vid graviditet,
självadministrering

Urinvägsinfektioner

Behandlingsrekommendationerna gäller både kvinnor och män, men behandlingstiden är olika, vg se sid 74.

Cystit

Förstahandsval

Substanserna bedöms likvärdiga vid normal njurfunktion. Vid eGFR < 30 ml/min rekommenderas pivmecillinam.

Betalaktamantibiotika

pivmecillinam

Övriga antibakteriella medel

nitrofurantoin

Andrahandsval

Trimetoprim kan användas om odling visar känslig stam.

Sulfonamider och trimetoprim

trimetoprim

Cystit vid graviditet

Substanserna bedöms likvärdiga.

Betalaktamantibiotika

pivmecillinam

Övriga antibakteriella medel

nitrofurantoin

Pyelonefrit/Febril UVI

Förstahandsval

Kinoloner

ciprofloxacin

Andrahandsval

Sulfametoxazol/trimetoprim kan användas endast om odling visar känslig stam.

Sulfonamider och trimetoprim

sulfametoxazol/trimetoprim

Tredjehandsval

Vid resistens eller överkänslighet mot ciprofloxacin och sulfamexazol/trimetoprim.

cefalosporiner

ceftibuten   obs licensläkemedel

Pyelonefrit/Febril UVI - vid graviditet

ceftibuten   obs licensläkemedel

UVI hos barn

Se Regional version av det nationella vårdprogrammet "Urinvägsinfektioner hos barn".

Mage och tarm**Kronisk analfissur****Muskelavslappande medel**

glyceryltrinitrat   **Rectogesic**

Diarré**Antidiarrokum**

loperamid

Förstoppning*Förstahandsval*

Nedanstående preparat bedöms likvärdiga, vattenlösliga fibrer kan vara en fördel för patienter med IBS-C.

Bulkmedel

ispaghula   **Vi-Siblin S** vattenlösliga fibrer,
sockerfritt
sterkuliagummi   **Inolaxol** olösliga fibrer

*Andrahandsval***Osmotiskt aktiva medel**

Nedanstående preparat bedöms likvärdiga.
laktulos
lakitol   **Importal Ex-Lax**
makrogol
makrogolkombinationer

Tredjehandsval

Tarmirriterande medel, för tillfälligt bruk
natriumpikosulfat   **Cilaxoral**

Fjärdehandsval

Klyksma, snabbverkande
natriumdokusat+sorbitol   **Klyx**
natriumlaurylsulfoacetat   **Resulax**

Hemorroider**Hemorroidalmedel, mild kortikosteroid**

prednisolon, cinkokain   **Scheriproct rektalsalva**

Illamående och kräkningar

Nedanstående preparat bedöms likvärdiga.

*Förstahandsval***Antihistamin med antiemetisk effekt**

meklozin   **Postafen** kan ges till gravida

Andrahandsval

Vid behov av motilitetsstimulering.

Antiemetikum med motilitetstimulerande effekt

metoklopramid   **Primperan**
max 5 dagar behandling

Andrahandsval

Framförallt vid kemoterapi och strålning.

Antiemetika, serotonin(5-HT₃)-antagonist

ondansetron   ej till gravida

Magsår, gastrit och refluxsjukdom**Protonpumpshämmare**

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

omeprazol
pantoprazol   mindre interaktionsrisk

Helicobacter pylori positivt duodenal-, magsår**Antibiotika+Protonpumpshämmare**

esomeprazol, amoxicillin,
klaritromycin

Magsårsprofylax vid NSAID-behandling**Protonpumpshämmare**

Nedanstående preparat bedöms likvärdiga.

omeprazol
pantoprazol   mindre interaktionsrisk

Irritable Bowel Syndrome (IBS)**Antidiarroikum (IBS-D)**

loperamid   diarré

Bulkmedel (IBS-C, vattenlösliga i första hand)

ispaghula   **Vi-Siblin S** sockerfritt
sterkuliagummi   **Inolaxol** diarré och förstoppning

Mun- och tandvård**Antibiotikaproylax****Penicillin med utvidgat spektrum**

amoxicillin

Linkosamid

klindamycin   endast vid PC-allergi

Dentala infektioner

I första hand PcV eller vid PC-allergi klindamycin.
Vid behov tillägg av metronidazol.

Betalaktamaskänsliga penicilliner

fenoximetylpenicillin

Linkosamid

klindamycin

Nitroimidazolderivat

metronidazol

Karies**Förstahandsval**

natriumfluorid

Dentan lösning 0.2%

Andrahandsval

natriumfluorid

Natriumfluorid Morningside 5 mg/g
Tandkräm

Munslemhinneförändringar**Antibiotikum vid svampinfektion**

nystatin

Antiseptikum

klorhexidin

Glukokortikoid

triamcinolon

Triamcinolon APL munhålepasta

Vid smärta i munslemhinnan**Lokalanestetika**

lidokain

Lidokainhydroklorid i Oral Cleaner APL

bensydamin

Andolex

Muntorrhet**Förstahandsval****Fluorinnehållande medel**

natriumfluorid

Dentan lösning 0.2 %

Andrahandsval**Saliversättningsmedel**

Oral Balance gel
Proxident gel, spray

Premedicinering

För att premedicinera med midazolam krävs särskild utbildning och syrgas att tillgå.

Bensodiazepinderivat

midazolam

Midazolam lösning
Midazolam rektal gel

Tandvärk

Finns under kapitlet smärta.

Neurologi

Epilepsi

Diagnos ställs av neurolog.

Akut behandling

Bensodiazepin

diazepam

rektal lösning - ej supp

Migrän

Akut behandling

Förstahandsval

Anilider

paracetamol

NSAID

Naproxen som har en längre effektduration är att föredra till patienter med återfallshuvudvärk.

naproxen
acetylsalicylsyra

Bamyl

Motilitetsstimulerare

Tillägg till analgetika vid illamående.

metoklopramid

Andrahandsval

Triptaner

sumatriptan
zolmitriptan

Zomig Nasal

Förebyggande behandling

Betareceptorblockerare

metoprolol depot

Willis-Ekboms sjukdom (Restless legs)

Principen lägsta effektiva dos bör tillämpas för att undvika biverkningar och s.k. augmentation, dvs att symptomen paradoxalt nog ökar med högre doser.

L-dopa

Lindriga besvär, ges till kvällen vid behov.
benserazid/levodopa

Dopaminagonist

Måttliga till svåra besvär, ges till kvällen.
pramipexol

Alkoholsjukdom**Återfallsförebyggande läkemedelsbehandling vid alkoholberoende**

Disulfiram kan kombineras med antingen akamprosat eller naltrexon.

akamprosat
disulfiram
naltrexon

Antabus**Vitamintillskott vid alkoholsjukdom**

tiamin mfl

Beviplex forte**Abstinensbehandling i primärvård**

diazepam

ges dagligen på mottagning enligt nedtrappningsschema, ej på recept

tiamin

Tiacur

100 mg dagligen i.m. injektion på mottagningen i minst tre dagar

Depression**Förstahandsval**

De två förstahandsvalen bedöms likvärdiga.

Vid otillräcklig effekt eller biverkningar kan byte till det andra förstahandsvalet övervägas som alternativ till venlafaxin eller mirtazapin

SSRI

escitalopram
sertralín

Andrahandsval

Andrahandsvalen bedöms likvärdiga.

Mirtazapin kan även kombineras med ett av förstahandsvalen (ett SSRI) vid otillräcklig klinisk effekt av enbart detta. Om två olika SSRIs provats utan tillräcklig effekt kan duloxetin övervägas som SNRI.

SNRI

venlafaxin
duloxetin

Övriga antidepressiva

mirtazapin

Psykotiska symptom hos äldre - nydebuterade

Misstänk/överväg alltid somatisk genes såsom neurodegenerativ sjukdom, tumör, läkemedelsbiverkan. Alltid utredning och omvårdnadsåtgärder före läkemedelsbehandling.

Antipsykotiskt läkemedel

Planera för kort behandlingstid, låg startdos och långsam upptrappning. Utvärdering inom två veckor.

risperidon

Sömnstörningar

Propiomazin bör väljas till patienter med risk för beroendutveckling, rekommenderas dock inte till äldre (75+) på grund av risk för allvarliga biverkningar. Till äldre rekommenderas zopiklon eller melatonin (55+) som förstahandsval. Bensodiazepinbesläktade medel rekommenderas endast för tillfälligt bruk, max fyra veckor.

Icke-bensodiazepinbesläktat medel

propiomazin

Propavan**Benzodiazepinbesläktade medel**

zopiklon

Melatoninreceptoragonist

melatonin

Ångest

Tillfällig ångest

I första hand rekommenderas icke bensodiazepinbesläktade medel. Hydroxizin ska inte användas tillsammans med läkemedel som kan medföra en ökad risk för förlängd QT-tid, t.ex. escitalopram. Bensodiazepiner skall i görligaste mån undvikas men om det måste användas rekommenderas oxazepam under kortast möjliga tid (max fyra veckor). Till äldre rekommenderas alltid oxazepam pga. allvarliga biverkningar av hydroxizin.

Icke benzodiazepinbesläktat medel

hydroxizin

Bensodiazepinderivat

oxazepam

Ångestsyndrom

Förstahandsval

De två förstahandsvalen bedöms likvärdiga. Vid otillräcklig effekt eller biverkningar kan byte till det andra förstahandsvalet övervägas som alternativ till venlafaxin.

SSRI

escitalopram
sertralin

Andrahandsval

Venlafaxin och duloxetin bedöms likvärdiga. Duloxetin kan övervägas som alternativ när två olika SSRI:s provats utan tillräcklig effekt. Klomipramin rekommenderas enbart vid paniksyndrom.

SNRI

venlafaxin
duloxetin

Tricykliskt antidepressivum

klomipramin

Akut smärta

Förstahandsval

Anilider

paracetamol

NSAID

vid Inflammatorisk smärta

Nedanstående läkemedel har likvärdig effekt.

ibuprofen

naproxen

nabumeton

vid warfarinbehandling

Andrahandsval

Opioider

Effektmassigt är morfin och oxikodon likvärdiga.

Långverkande i lågdos är att föredra.

Vid nedsatt njurfunktion rekommenderas oxikodon.

Obs tänk på laxantia vid insättning av opioider.

Förskriv kortast möjliga period.

morfin

oxikodon

Ledinfiammatoriska sjukdomar och osteoartros

Förstahandsval

Anilider

paracetamol

Andrahandsval

NSAID

Nedanstående läkemedel har likvärdig effekt.

ibuprofen

naproxen

nabumeton

vid warfarinbehandling

Coxiber

vid biverkningar av NSAID

Nedanstående läkemedel har likvärdig effekt.

celecoxib

etoricoxib

Muskuloskeletal smärta/Långvarig smärta

Basbehandlingen utgörs av paracetamol.

Förstahandsval

Anilider

paracetamol

NSAID

Nedanstående läkemedel har likvärdig effekt.

ibuprofen

naproxen

nabumeton

vid warfarinbehandling

Andrahandsval

Tricykliska antidepressiva

Ges i lågdos till kvällen vid generaliserad myofasciell smärta. Amitriptylin provas först, men hos äldre är nortriptylin förstahandsläkemedel på grund av mindre antikolinerga biverkningar. amitriptylin nortriptylin

Tredjehandsval

Opioider

Långvarig behandling med opioider vid benign smärta är i princip kontraindicerad och skall skrivas ut med stor försiktighet framför allt till yngre. Effektmässigt är morfin och oxikodon likvärdiga. Långverkande i lågdos är att föredra. Vid nedsatt njurfunktion rekommenderas oxikodon. Obs tänk på laxantia vid insättning av opioider. Förskriv kortast möjliga period.

morfin

oxikodon

Vid svårighet med peroral behandling kan buprenorfinplåster användas (observera begränsad förmån på recept).

Neuropatisk smärta

Förstahandsval

Tricykliska antidepressiva

Amitriptylin provas först, men hos äldre är nortriptylin förstahandsläkemedel på grund av mindre antikolinerga biverkningar. amitriptylin nortriptylin

SNRI

duloxetine

vid diabetesneuropati

Andrahandsval

Antiepileptika

pregabalin gabapentin

Tredjehandsval

SNRI

duloxetine

Trigeminusneuralgi

Karbamazepin i första hand, men oxkarbazepin (Trileptal) kan väljas vid interaktionsrisk med karbamazepin.

Antiepileptika

karbamazepin

oxkarbazepin

Ytlig lokal neuropatisk smärta

Lokalanestetika

lidokain

Versatis

Smärta vid cancer

Basbehandlingen utgörs av paracetamol. Behandlingen i övrigt avgörs beroende på smärtytp. Viktigt med återkommande smärtanalys.

Anilider

paracetamol

Neuropatiskt inslag Antidepressiva

Tricykliska antidepressiva ges som adjuvans i första hand. Hos äldre är nortriptylin förstahandsläkemedel på grund av mindre antikolinerga biverkningar.

amitriptylin
nortriptylin

Antiepileptika

pregabalin
gabapentin

Inflammatoriskt inslag NSAID

naproxen
diklofenak

vid visceral smärta, viss
glattmuskelrelaxerande effekt

Coxiber

Nedanstående har likvärdig smärtstillande effekt som diklofenak.
celecoxib
etoricoxib

Vid biverkningar av NSAID

Opioidkänslig smärta

Opioider

Effektmässigt är morfin och oxikodon likvärdiga. Långverkande oxikodon eller morfin som grundläggande behandling med tillägg av kortverkande opioid vid genombrottssmärta. Vid nedsatt njurfunktion rekommenderas oxikodon. Obs tänk på laxantia vid insättning av opioider.

Förstahandsval

morfin
oxikodon

Andrahandsval

fentanyl depotplåster

Glukokortikoid

Adjuvans vid smärta och nedsatt allmäntillstånd.
betametason

Tandvärk

Anilider

paracetamol

NSAID

ibuprofen
naproxen

Inom detta avsnitt anges preparatnamn om inget annat anges. Dessa rekommendationer gäller till personer från 16 års ålder.

Aptitlöshet

Kompleta kosttillskott som är energi- och proteinrika är alltid förstahandsval. Vissa patienter upplever det lättare att inta kosttillskott med mindre volym men individuell bedömning behöver alltid göras.

Förstahandsval kompletta

De tre förstahandsvalen bedöms likvärdiga.

Fortimel Energy

Fortimel Compact

Fresubin 2 kcal fibre

Andrahandsval icke kompletta

Fresubin Jucy

Resouce Addera plus

Tredjehandsval energimoduler

Calogen

ska inte ges vid pancreascancer, gallgångscancer eller fettmalabsorption

Nutrical

kan ge osmotisk diarré vid för stor dos, ska inte ges vid diabetes

Diabetes

Kontakta gärna dietist för konsultation vid komorbiditet. Då man ofta måste ta hänsyn till andra nutritionsaspekter.

Förstahandsval

Diben

Andrahandsval

Fresubin Protein Energy

Dysfagi

Val av produkt ska föregås av sväljbedömning genomförd av exempelvis logoped för att avgöra lämplig konsistens.

Trögflytande

Fresubin Thickened Stage 2

Tjockflytande/krämkonsistens

Fresubin 2kcal Crème

Förtjockningsmedel

Resource Thicken Up Clear

Fettmalabsorption

Förstahandsval

Resource Protein

Andrahandsval

Fortimel Jucy

Resouce Addera plus

Inflammatorisk tarmsjukdom

I de fall där fettmalabsorption förekommer välj fettreducerade kosttillskott, se fettmalabsorption.

Förstahandsval

De två förstahandsvalen bedöms likvärdiga.

Fortimel Energy

Resource Protein

Andrahandsval

Fortimel Jucy

Resouce Addera plus

KOL*Förstahandsval*

De två förstahandsvalen bedöms likvärdiga.

Fortimel Compact Protein

Fresubin 2 kcal

Andrahandsval

Fortimel Jucy

Resouce Addera plus

Komjölksproteinallergi

Provide Xtra

Njursvikt

Renilon 4.0

Njursvikt - dialys

Renilon 7.5

Slaggfri kost*Förstahandsval*

Fortimel Energy

Andrahandsval

Fortimel Jucy

Resouce Addera plus

Sårläkning

För optimal sårläkning krävs att energibehovet tillgodoses för att kunna utnyttja proteiner optimalt.

De tre preparaten bedöms likvärdiga.

Fortimel Compact Protein

Fresubin 2 kcal

Fresubin Protein Energy

Trycksår

Dosering ska ske efter sårets storlek, 1-3 kosttillskott per dag.

Cubitan

Vätskerestriktion

De två preparaten bedöms likvärdiga.

Fortimel Compact Protein

Fresubin 2 kcal

Allergiska ögonbesvär

Nedanstående preparat bedöms likvärdiga.

Antihistamin

levokabastin   **Livostin**

Natriumkromoglikat

natriumkromoglikat   **Lecrolyn**

Torra ögon**Tårsubstitut** - lättflytande

Förstahandsval

povidon   **Oculac**

Andrahandsval

Nedanstående preparat bedöms likvärdiga.

hypromellos   **Artelac**
Hyprosan

Tårsubstitut - trögflytande

karbomer   **Viscotears**

Smörjande medel

Nedanstående preparat bedöms likvärdiga.

flytande paraffin/vitt vaselin   **Oculentum simplex ögonsalva**
Vitapos Ögonsalva (handelsvara)

Ögoninfektion**Bakteriell infektion**

Nedanstående preparat bedöms likvärdiga.

Bredspektrumantibiotika

kloramfenikol

Fusidaner

fusidinsyra

Herpes simplex/Zoster**Antivirala läkemedel**

aciklovir   **Zovirax**

Extern otit**Eksematös**

Preparatval baseras på eksemets utseende.

Glukokortikoider

fluocinolonacetonid	Otazem
hydrokortisonbutyrat	Locoid

Infektiös

Glöm inte den viktiga mekaniska rengöringen.

Vid svullen hörselgång behövs ibland Alsolspritstamponad initialt.

Glukokortikoid+antiinfektivum

hydrokortison/oxitetracyklin	Terracortril med polymyxin B

Kinolon

ciprofloxacin	Ciloxan pseudomonasinfektion

Mun och svalg**Hög kariesrisk i samband med muntorrhet****Fluorinhållande medel**

natriumfluorid	Dentan lösning 0.2%

Munsår orsakade av herpes simplex hos immunokompetenta patienter**Purinukleosidanalog**

aciclovir	inte till barn under 12 år

Mage och tarm**Symptomatisk tillfällig behandling vid epigastralgi/halsbränna***Förstahandsval***Syrabindande medel**

Mg+Al-hydroxid	Novaluzid

*Andrahandsval***Protonpumpshämmare**

omeprazol	Omeprazol

Symptomatisk tillfällig behandling vid hiatusinsufficiens, sura uppstötningar och halsbränna**Slemhinneskyddande läkemedel**

alginsyra/aluminiumhydroxid	Gaviscon

Spädbarnskolik

dimetikon	Minifom orala droppar

Förstoppning**Tarmirriterande medel**

natriumpikosulfat	Cilaxoral

Bulkmedel

sterkuliagummi	Inolaxol olösliga fibrer
ispaghula	Vi-Siblin S vattenlösliga fibrer, sockerfritt

Osmotiskt aktiva medel

laktulos
lakitol
makrogol

Importal Ex-Lax
Forlax
Forlax Junior från 6 mån
Movicol

makrogolkombinationer

Mjukgörande och smörjande medel

sorbitol **Resulax**

Diarré

Symptomatisk behandling av ospecifika diarréer.
loperamid **Loperamid**

Tillfälligt vid anala besvär

cinkokain/prednisolon **Scheriproct**

Sårbehandling**Sårdesinfektion**

klorhexidin

Vätskande och infekterade sår

Förstahandsval
kaliumpermanganat

Andrahandsval
ättiksyra 5 mg/ml APL misstänkt pseudomonas

Venösa bensår

Zipzoc Salvstrumpa

Smärtande sår

lidokain **Xylocain**

Hudinfektioner**Candidainfekterade blöjutslag och intertriginös candida med inflammatoriskt inslag och klåda**

hydrokortison/mikonazol **Cortimyk**

Fotsvamp

terbinafin

Terbinafin

Eksem

För kortison grupp III; salva och kräm, max 30 g förpackning.
Ej nyinsättning av grupp III steroid. Viktigt att vid förskrivning vara säker på behandlingsregim.

Glukokortikoid

hydrokortison (gr. I)	Mildison Lipid
hydrokortisonbutyrat (gr. II)	Locoid Lipid
klobetason (gr. II)	Emovat
betametason (gr. III)	Betnovat
motetason (gr. III)	Elocon
	Ovixan

Ansikte och hårbotten**Utvärtes behandling av lindrig akne vulgaris**

adapalen	Differin	vid komedoakne
adapalen/bensoylperoxid	Epiduo	vid papulopustulös akne

Mjällbildning och seborroisk dermatit i hårbotten

ketokonazol schampo

Huvudlöss

Se läkemedelsverkets rekommendation, oktober 2019.

Rekommendera lusmedel innehållande dimetikon från apotek.

Flatlöss och skabb

benylbensoat/disulfiram **Tenutex**

malation **Prioderm**
vid Tenutex överkänslighet

Hud, övrigt**Torr hud**

Förstahandsval
karbamid

Canoderm kräm, lotion

Andrahandsval

mjölksyra/propylenglykol
glycerin
propylenglykol

Locobase LPL
Miniderm
Propyderm

mycket torr hud
barn och äldre
bra vid hårsäcks-
inflammation

Avlägsnande av fjäll och krustor

salicylsyra

Salcyvase

Hematom och tromboflebiter

glukosaminoglykanpolysulfat

Hirudoid

Ytanestesi av huden i samband med nålstick och ytliga kirurgiska ingrepp t.ex. revision av bensår

lidokain/prilokain

EMLA

Infektion**Scarlatina, odlingsverifierad**

fenoximetylpenicillin (PcV) **Kåvepenin**

Tonsillit hos patient i samma hushåll som aktuellt fall av scarlatina

fenoximetylpenicillin (PcV) **Kåvepenin**

Springmask

Förstahandsval

Medel mot nematoder

pyrvin

Vanquin

Andrahandsval

Medel mot nematoder

mebendazol

Vermox

Spolmask**Medel mot nematoder**

mebendazol

Vermox

Gynekologi/Urologi**Lokala östrogenbristsymptom**

Förstahandsval

estriol

Ovesterin kräm/vagitorier

Andrahandsval

estradiol

Vagifem ej nyinsättning

ingår ej i läkemedelsförmånen

Ytanestesi vid kateterisering

lidokain

Xylocain

Mödravård**Amningsstimulering**

oxytocin

Syntocinon nässpray

Smärta**Tillfällig lätt till måttlig smärta**

Vid tydlig inflammatorisk genes ibuprofen i första hand. I övrigt likvärdig smärtlindrande effekt.

Anilider

paracetamol

Alvedon

NSAID

ibuprofen

naproxen

Ibuprofen

Naproxen

Dysmenorré utan organisk orsak

NSAID peroralt tillsammans med Paracetamol

Förstahandsval

ibuprofen

naproxen

Ibuprofen

Naproxen

Andrahandsval

ketoprofen

Orudis

Lokala smärttillstånd av lätt till måttlig intensitet i samband med muskel- och ledskador, t.ex. sportskador

NSAID

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga och avser peroral behandling.

ibuprofen
naproxen

Ibuprofen
Naproxen

Öron-Näsa-Hals

Rinit

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.

oximetazolin
xylometazolin

Nezeril
Otrivin

Allergisk rinit

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga.
mometason

Mometason

azelastin/flutikasonpropionat **Dymista** ej nyinsättning

Allergisk rinit och konjunktivit

Nedanstående läkemedel bedöms likvärdiga. Skall ges åldersrelaterat.

desloratadin

Aerius oral lösning
endast barn >1 år

desloratadin

Desloratadin

Extern otit

hydrokortison/oxitetracyklin

Terracortril med polymyxin B

Ögon

Allergisk konjunktivit

natriumkromoglikat
levokabastin

Lecrolyn
Livostin

Allergisk rinit och konjunktivit

desloratadin

Aerius oral lösning
endast barn >1 år

Bakteriell konjunktivit

kloramfenikol

Chloromycetin

Kloramfenikol

fusidinsyra

Fucithalmic

Lättare yttre ögoninflammation

bibrokamol

Noviform

Tillstånd av torra ögon pga. naturlig tårvätskeinsufficiens eller blåst, damm etc.

hypromellos

Artelac

povidon

Oculac

karbomer

Viscotears

Övrigt

Tillfälligt illamående

meklozin

Postafen ej till barn och gravida

Åksjuka

skopolamin

Scopoderm plåster

ej till barn under 10 år

meklozin

Postafen ej till barn under 6 år

Hjälp mot abstinensbesvär med rökavvänjning

nikotinersättningsmedel

Feber

paracetamol

Alvedon

ibuprofen

Ibuprofen

Beredning av injektionsvätska

sterilt vatten
natriumklorid

Enligt Överläkare Carlo Mucchiano, Smärtenheten Höglandssjukhuset, Eksjö

Morfin		Oxikodon		Fentanyl
Dygnsdos mg	Dygnsdos mg	Dygnsdos mg	Dygnsdos mg	µg/h
po	sc/iv	po	sc/iv	Trans- dermalt
20	7-10	10	7	12
40	15-20	20	15	12
60	20-30	30	20	25
80	30-40	40	30	25
100	35-50	50	35	37
120	45-60	60	45	50
160	60-80	80	60	50
220	80-110	110	80	75
320	120-160	160	120	100
400	150-200	200	150	125
500	185-250	250	185	150
580	215-290	290	215	175
680	255-340	340	255	200
760	285-380	380	285	225
860	320-430	430	320	250
940	350-470	470	350	275
1040	390-520	520	390	300

Smärta

- Paracetamol är basbehandling, kan ges som suppositorium
- Morfin 2,5 - 5 mg sc

Andnöd

Det finns ingen risk för andningsinsufficiens om opioider används för att lindra andnöd genom försiktig titrering för att uppnå en effektiv dos.

- Morfin 2,5-5 mg sc
- Furosemid (om lungödem/hjärtsvikt) 20 - 40 mg sc/iv

Ångest

Midazolam har ett brett användningsområde till patienter i livets slutskede och då framför allt subkutant i låga doser initialt. Ett observandum är risk för toleransutveckling av läkemedlet. I livets slutskede kan därför doserna behöva höjas successivt.

- Midazolam 2,5 - 5 mg sc/iv (1 - 2,5 mg sc/iv till äldre)

Rosslande andning

Robinul rekommenderas i symtomlindrande syfte. Alternativet Morfin-Skopolamin är sämre då risken är större för förvirringssymtom (substansen passerar blod-hjärnbarriären lättare) men också då många patienter i livets slutskede inte behöver morfinbehandling för smärtlindring.

- Robinul 0,2 - 0,4 mg sc (0,2 mg sc till äldre)

Illamående

Haldol metaboliseras huvudsakligen via levern och kan användas även vid njursvikt.

- Haldol 1 - 2,5 mg sc (0,5 - 2 mg sc till äldre)

Akut mediaotit	PcV 2x800 mg x3	5 dagar
	Barn: PcV 25 mg/kg x3	5 dagar
Dentala infektioner	PcV 2x800 mg x3	7 dagar
	Barn PcV 25 mg/kg x3	7 dagar
	Endast vid pc allergi:	
	Klindamycin 150 mg x3	7 dagar
	Barn Klindamycin 5 mg/kg x3	7 dagar
Erysipelas	PcV 1 g x3	10 dagar
	vid vikt >90 kg: 2 g x3	10 dagar
Erytema migrans (solitär)	PcV 1 g x3	10 dagar
	Barn: PcV 25 mg/kg x3	10 dagar
Erytema migrans (multipla)	Vuxna: Doxycyklin 100 mg x2	10 dagar
	(ej till gravid sista 2 trimestrar)	
	Barn ≥ 8 år: Doxycyklin 4 mg/kg x1	14 dagar
	< 8 år: Amoxicillin p.o. 15 mg/kg x3	14 dagar
Pneumoni	PcV 1 g x3	7 dagar
	Barn > 5 år: PcV 12,5 mg/kg x3	7 dagar
Infekterat hundbett/ mänskobbett	amoxicillin/klavulansyra 500 mg x3	10 dagar
	Barn:	
	amoxicillin/klavulansyra 20 mg/kg x3	10 dagar
Infekterat kattbett (<2 dygn)	PcV 1g x3	10 dagar
	Barn: PcV 25 mg/kg x3	10 dagar
	(>2 dygn)	Behandling som vid hundbett
KOL-exacerbation	amoxicillin 500 mg x3	7 dagar
	alt doxycyklin 100 mg dag 1-3: 2 tabl x1, därefter 1x1 i 4 dagar	
Sinuit	PcV 2x800 mg x3	10 dagar
Tonsillit	PcV 1 g x3	10 dagar
	Barn: PcV 12,5 mg/kg x3	10 dagar
Cystit kvinnor	meccillinam 200 mg x3	5 dagar
	nitrofurantoin 50 mg x3	5 dagar
Cystit män	meccillinam 200 mg x3	7 dagar
	nitrofurantoin 50 mg x3	7 dagar
Pyelonefrit/ Febril UVI kvinnor	ciprofloxacin 500 mg x2	7 dagar
Pyelonefrit/ Febril UVI män	ciprofloxacin 500 mg x2	14 dagar

2019-2020

Akut- och buffertläkemedel

för särskilda boenden och hemsjukvård i Sörmland

AKUTLÄKEMEDEL

Anafylaxi
Emerade inj spruta 300 mikrog/dos (*adrenalin*)
Aerius munsönderfallande tabl 5 mg (*desloratadin*)
Betapred tabl 0,5 mg (*betametason*)

Hypo- och hyperglykemi
Glukos inj 300 mg/ml, 10 ml
Glucagon endosspruta 1 mg
Apidra (Solostar) inj spruta 100E/ml, 3 ml (*insulin glufasin*)

Akut kateterisering/blåsköjning
Natriumklorid spolvätska 9 mg/ml, 120 ml *blågspruta*
Natriumklorid spolvätska 9 mg/ml, 500 ml *flaska*
Sterilt vatten inj, 10 ml
Xylocain gel, tub, 30 g (*lidokain*)

Kramper

Stesolid klymsa 5 mg (*diazepam*) ↕

Övrigt

Natriumklorid inj 9 mg/ml, 10 ml *intravenösa infarter*

MAGE/TARM

Magsår/refluxesofagit

Omeprazol kaps 20 mg

FörstoppningForlax pulver till oral lösning (*makrogol*)

Klyx klymsa 120 ml

Claxoral droppar (*natriumpikosulfat*)Resulax rektallösning (*scrbitol*)**Diarré**Dimor tabl 2 mg (*loperamid*)**Illamående**Postafen tabl 25 mg (*meklozin*)

HJÄRTA/KÄRL/LUNGOR

Vätskeövrigande

Furosemid inj 10 mg/ml, 4 ml

Furosemid tabl 40 mg

KärkrampGlytrin sublingual spray 0,4 mg/dos (*glyceryltrinitrat*)**Luftvägar**

Acetylcystein bröstabl 200 mg

NästäppaNezeril näsdr endospipetter 0,5 mg/ml (*oximetazolin*)

HUD

Kläda (vid urtikaria) Aerius munsönderfallande tabl 5 mg (*desloratadin*)**Svampsekem**Cortimyk kräm 1% (*hydrokortison + mikonazol*)**Lokalbedövande**Emla kräm 25 mg/g + 25 mg/g (*lidokain + prilokain*)**Endast i förärd med UTÖKAT SORTIMENT**

Cyklorona tabl 500 mg (*triancensyra*)
Flucanazol kaps 50 mg
Ketogan Novum inj 5 mg/ml, 1 ml (*ketobemidon*) ↕
Ketogan supp 10 mg/50 mg (*ketobemidon + spasmolytikum*) ↕
Ciprofloxacin tabl 500 mg
Kinger-Acetat infusionslösning, 1000 ml
1 = tillgängligt i Sörmland, 2 = även i Stockholmsregionen

INFEKTION

Okomplicerad UVI Furadantin tabl 50 mg (*nitrofurantoin*)Selevid tabl 200 mg (*pivmecillinam*)**Antivirala**

Valaciclovir tabl 500 mg

AntimykotikaNystimex oral lösning, 100 ml (*nystatin*)**Övriga antibiotika**

Amoxicillin tabl 500 mg

Doxylferm tabl 100 mg (*doxycyklin*)Heracilin tabl 500 mg (*flukloxacillin*)Kåvepenin tabl 1 g (*fenoximetylpenicillin*)**Ögon**Fucithalmic ögonsalva 1%, 5 g (*fusidinsyra*)

SMÄRTA

Smärta och feber Alvedon tabl 500 mg (*paracetamol*)Alvedon brystabl 500 mg (*paracetamol*)Alvedon supp 1 g (*paracetamol*)**Smärta opioider**

Morf inj 10 mg/ml, 1 ml ↕

OxyContin depottabl 5 mg (*oxikodon*) ↕OxyNorm kaps 5 mg (*oxikodon*) ↕ *kortverkan***Antinflammatoriska medel**

Naproxen tabl 250 mg

PSYKOFARMAKA

DepressionSertrone tabl 25 mg (*sertralin*)**Depression och sömnsvårigheter**

Mirtazapin tabl 15 mg

Akut ångest och oro Oxascand tabl 5 mg (*oxazepam*) ↕**Aggressivitet/agitation**Heminevrin kaps 300 mg (*klometiazol*) ↕

Risperidon tabl 0,25 mg

Insomningsbesvä

Zopiklon tabl 5 mg ↕

PALLIATIV VÅRD

IllamåendeHaldol inj 5 mg/ml, 1 ml (*haloperidol*)**Ångest**Midazolam inj 5 mg/ml, 1 ml ↕ *ges subkutant*

Morf inj 10 mg/ml, 1 ml ↕

Smärta

Morf inj 10 mg/ml, 1 ml ↕

Smärta och rosslande andning

Morf inj 10 mg/ml, 1 ml ↕

Robinal inj 0,2 mg/ml, 1ml (*glykopyrronium*) ↕

Äldre och läkemedel

En hjälp för alla inom vården att minska oönskade effekter av läkemedelsbehandling hos äldre. Förutom att uppmärksamma läkemedel med hög risk för biverkningar är det väsentligt att regelbundet:

- kontrollera eGFR (kalkylator finns på <http://www.eGFR.se/eGFR.html>)
- kontrollera blodtryck i sittande och stående samt vikt
- göra interaktionskontroll (i NCS Cross eller www.janinfo.se)

Preparat som bör undvikas om inte särskilda skäl finns

Hög risk för biverkningar hos äldre. Nyttan med eventuell behandling ska övervägas riskerna.

Användning	Substans	Preparatexempel	Kommentar
Diabetes typ 2	glibenklamid	Daonil, Glibenklamid	Långdragen effekt, aktiva metaboliter, hög risk för hypoglykemi. Välj glibizid, glimepirid eller repaglinid om njurfunktionen tillåter.
Smärtavård	kodein	Kodein, Citodon, TreoComp, Panocod, Altermol	Kodein omvandlas till morfin för effekt, betydande individuella variationer i effekt. Risk för förstoppning, illamående och förvirring. Risk för beroende och utsättningssymtom.
Smärtavård	tramadol	Tramadol, Tiparol, Tradolan, Gemadol, Dolatramyl	Hög risk för illamående, trötthet, yrsel och förvirring. Risk för beroende och utsättningsymtom. Trappas ut.
Sömnmedel	propiomazin	Propovan	Dagtrötthet, restless legs, stelhet, gångstörningar, viss antikolinerg effekt.

Långverkande bensodiazepiner

Användning	Substans	Preparatexempel	Kommentar
Oro, ångest	diazepam	Stesolid, Diazepam	Dagtrötthet, kognitiva störningar (påverkan på minne och tankeförmåga, förvirring), muskelsvaghet, balansstörningar. Fallrisk. Risk för beroende och utsättnings- symtom. Trappas ut. Vid indikation för bensodiazepin rekommenderas oxazepam.
Sömnmedel	flunitrazepam nitrazepam	Flunitrazepam, Apodorm Nitrazepam, Mogadon	

Läkemedel med betydande antikolinerga effekter

Risk för kognitiv påverkan, konfusion, urinretention, muntorrhet och obstipation föreligger vid behandling med läkemedel med antikolinerg effekt. Biverkan kan komma vid insättning men även med fördjupning efter 2-4 veckor eller längre tids behandling.

Användning	Substans	Preparatexempel	Användning	Substans	Preparatexempel
Trängningskontinens/ överaktiv blåsa	tolterodin oxybutynin darifenacin fesoterodin solifenacin	Detrusitol Ditropan, Kentera Emselex Toviaz Vesicare	Dämpande	prometazin levomepromazin almemazin	Lergigan Noznan Theralen
Kläda, oro/ångest Kläda Illamående	hydroxyzin klemastin meklozin	Atarax Tavegil Postafen	Nervsmärta, depression Panikångest, depression	amitypylin norfryptilin klomipramin	Saroten Sensaval Anaftranil, Klomipramin

LANDSTINGET
SKÅNE

Preparat som ofta saknar väggrundad indikation Vanligt förekommande läkemedel hos äldre. Användningen innebär risk för biverkningar och läkemedelsinteraktioner. Nyttan ska vägas mot riskerna och medicineringen bör fortsätta utvärderas och omprövas.

Läkemedelsgrupp och användning

Läkemedelsgrupp och användning	Preparatexempel	Kommentar
NSAID inkl cox-2-hämmare Smärta med inflammation	Ibuprofen, Diklofenak, Naproxen, Relifex, Acoxia, Celebra	Risk för sår och blödningar i GI-kanalen, vätskeretention, hjärtinkompensation och nedsatt njurfunktion. Vid stark indikation: kort kur (7-10 dagar). Mest lämpliga är ibuprofen (max 200 mg x3) och naproxen (max 250 mg x2).
Opioider Svår smärta	Dolcontin, Morfin, OxyContin, OxyNorm, Oxikodon, Targinid, Fentanyl, Norspan	Risk för yrsel, sedering, förvirring, hallucinationer, illamående och förstoppning. Beakta risk för beroende och utsättningsymtom. Trappas ut. Fallrisk.
Antipsykotika (neuroleptika) Psykotiska symptom, svår aggressivitet	Risperidon, Haldol, Olanzapin	Vid stark indikation. Använd låga doser, kort behandlingstid. Utvärdera inom 2 v. Risk för stelhet, gångsvårigheter, kognitiva störningar, dåsighet, ortostatism och fall. Blygsam effekt vid beteendesyndrom vid demens.
Antidepressiva läkemedel Depression, ångest	Escitalopram, Citalopram, Sertralín, Venlafaxin, Mirtazapin	Utvärdera inom 3 månader. Risk för ortostatism och fall. SSRI ökar risk för hyponatremi och blödning. Utsättningsymtom. Trappas ut.
Protonpumpshämmare (PPI) Magsår, GERD, profylax vid NSAID-behandling	Omeprazol, Eesomeprazol, Pantoprazol	Behandla inte slentrianmässigt under lång tid. Risk för reboundeffekt om behandling > 1 månad. Trappas ut.
Digitalispreparat Förskärlinmer med samtidig hjärtsvikt	Digoxin	Beakta njurfunktionen. Liten terapeutisk bredd, ger ökad risk för biverkningar och överdosering. Kräver regelbunden kontroll av P-digoxin och eGFR.
Loopdiuretika Vattentrivande medel	Furosemid, Impugan, Furix, Lasix Relaird	Risk för ortostatism, intorkning, elektrolytbristningar, framför allt i samband med infektion, diarre, vid värmebölja. Fallrisk
Insomningsmedel Tillfälliga sömnstörningar	Zopiklon, Imovane, Zolpidem, Stilnoct	Periodvis behandling eller vid behov. Zopiklon i första hand. Undvik zolpidem p.g.a. risk för nattlig konfusion. Risk för beroende och fall.
Antiepileptika	Medicineringen bör omprövas regelbundet avseende preparatval, dos, kontroll av P-koncentration eller eGFR. Liten terapeutisk bredd. Negativa effekter på kognitiv förmåga. Interaktioner.	
Peroral behandling med kortikosteroider	Långvarig behandling är en riskfaktor för osteoporos och fraktur hos äldre. Eftersträva lägsta effektiva dos. Osteoporosprofylax om behandling ≥ 3 månader. Trappas ut.	
Preparat som kräver speciell dosering	Högre dygnsdoser än de angivna medför betydande risk för biverkningar hos äldre.	
Haldol (haloperidol) 2.0 mg/dygn Risperdal (risperidon) 1.5 mg/dygn	Imovane (zopiklon) 7.5 mg/dygn Oxascand/Sobril (oxazepam) 30 mg/dygn	Escitalopram 10 mg/dygn Citalopram 20 mg/dygn
		Trombyl (acetylsalicylsyra) 75 mg/dygn

Kortet "Äldre och läkemedel" har utarbetats och uppdaterats av Läkemedelskommitténs expertgrupp Äldre och läkemedel och Kognitiv sjukdom. Kortet kan beställas från Läkemedelskommittén (lakemedelskommitten@dl.se). Källa: Indikatorer för god läkemedelsterapi hos äldre, Socialstyrelsen (2017-6-7).

REGION
SÖRMLAND